

Originalni naučni rad
Primljeno 20.10.2016, prihvaćeno za objavljivanje 29.11.2016.

Doc. dr. sc. Nedim Begović

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet islamskih nauka
nedimbeg@yahoo.com

SUBJEKTI STARATELJSTVA NAD IMOVINOM MALOLJETNIKA U ŠERIJATSKOM PRAVU I PORODIČNOM PRAVU FBIH

Sažetak

Predmet ovog istraživanja jesu subjekti starateljstva nad imovinom maloljetnika u šerijatskom pravu i porodičnom pravu Federacije Bosne i Hercegovine. Osnovni cilj istraživanja jeste da se ustanovi u kojoj su mjeri normativna rješenja o subjektima starateljstva nad maloljetnicima u dvama pravnim sistemima konvergentna ili divergentna. Nakon pojmovnog određenja starateljstva i razmatranja njegove svrhe, pristupa se iscrpnoj analizi subjekata starateljstva: maloljetnog šticećenika, organa starateljstva i staratelja. Posebno se razmatraju uvjeti i kriteriji za obavljanje starateljske dužnosti. Pažnja je posvećena i pitanju obavljanja starateljske dužnosti, je li ona zakonska obaveza ili počiva na principu dobrovoljnosti. U istraživanju i pisanju rada primijenjene su analitičko-sintetička i komparativna metoda. Dolazi se do zaključka da su dva pravna sistema kompatibilna kada je riječ o pojmovnom određenju i teorijskom obrazlaganju svrhe starateljstva te normiranju poslovne sposobnosti, sposobnosti za vršenje starateljske dužnosti i moralnih kvaliteta kao uvjeta starateljstva. Razlike se javljaju u vezi s opsegom starateljske zaštite, konceptom organa starateljstva, (ne)uvrštavanjem vjerskih kriterija među uvjete za staratelja te načinom određivanja staratelja imovine.

Ključne riječi: subjekti starateljstva, staratelj, šticećenik, organ starateljstva, šerijatsko pravo, porodično pravo Federacije BiH

Uvod

Starateljstvo se, kao pravno regulirana ustanova, javlja kao odgovor na potrebu da se osobama koje nisu u mogućnosti da se same staraju o svojoj ličnosti, imovini, pravima i interesima, osigura pravni, ali i svaki drugi oblik zaštite i pomoći. Osim toga, ovom ustanovom se, naročito kada je riječ o starateljstvu nad maloljetnicima, želi osigurati neometan i potpun razvoj ličnosti šticećenika, te osposobiti ga za samostalan život. Starateljska zaštita proteže se na tri skupine lica koja nisu u stanju brinuti se o sebi, svojim pravima i interesima: maloljetna lica, punoljetna lica lišena poslovne sposobnosti i ona lica koja imaju poslovnu sposobnost ali su faktički spriječena u ostvarivanju svojih prava.

Osnovni cilj ovog rada jeste da pruži komparativnu perspektivu subjekata starateljstva u šerijatskom pravu i porodičnom pravu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: FBiH), s fokusom na starateljstvo nad maloljetnim licima i njihovom imovinom. Ovako postavljen cilj podrazumijevao je korištenje komparativne analize kao primarne metode istraživanja, i to s ciljem da se utvrde konvergentna i divergentna mjesta u normativnim rješenjima dvaju pravnih sistema. Komparativna metoda provedena je na tri razine: (a) poređenje normativnih rješenja šerijatskog prava i porodičnog zakonodavstva FBiH; (b) poređenje doktrine klasičnih šerijatskih pravnika i odabranih savremenih muslimanskih zakonodavstava (Egipta i Sirije) i c) poređenje stavova šerijatskih pravnika različitih mezheba.

U strukturalno-metodološkom pogledu, ovaj rad koncipiran je na sljedeći način. Prvo se pristupa terminološkom određenju pojma starateljstva i razmatranju njegove svrhe i značaja. Potom se, u drugom, trećem i četvrtom poglavlju razmatraju subjekti starateljstva, naime maloljetni šticećenik, organ starateljstva i staratelj. U petom poglavlju analiziraju se uvjeti za staratelja, u šestom kriteriji za imenovanje staratelja imovine maloljetnika, a u sedmom pitanje obaveznosti ili neobaveznosti obavljanja starateljske dužnosti.

O starateljstvu iz šerijatskopravne perspektive nije mnogo pisano na bosanskom jeziku, dok je komparativnopravni pristup za koji smo se opredijelili u ovom radu u cjelosti izostao. Konsultirajući bibliografije radova, kao i neposrednim uvidom u sadržaj naše periodike i časopisa,

može se pronaći svega nekoliko naslova koji neposredno tretiraju ovu temu. Riječ je o radovima hafiza Abdulaha Bušatlića koji su objavljeni u *Gajretu* 1926. godine, a bave se šerijatskopравnim tretmanom odbačene djece (nahočadi) i starateljstvom, odnosno vlašću oca nad djecom, kako ga on imenuje. Radovi su objavljeni u okviru serijala pod naslovom *Muslimansko roditeljsko i rodbinsko pravo* (Bušatlić, 1926a). Ovi su radovi kasnije uvršteni u Bušatlićevu knjigu *Porodično i nasljedno pravo Muslimana*, u kojoj se nalazi i jedno poglavlje o starateljskom pravu (Bušatlić, 1926b). Osim Bušatlića, starateljstvom u islamskom pravu bavio se i Hasib Muradbegović u svom *Tumaču šerijskih propisa hanefijskog mezheba o ženitbi, obitelji i nasljedstvu*, koji predstavlja komentar djela *Al-Aḥkām al-šar'iyya fī al-aḥwāl al-šahṣiyya* egipatskog pravnika Muḥammada Kadri-paše (Muradbegović, 1944). Alija Silajdžić tretirao je u svojoj doktorskoj disertaciji *Testamenat u šerijskom pravu* pitanje oporučnog staratelja, odnosno izvršioca oporuke (Silajdžić, 1941). Starateljstvu je posvetio i jedno poglavlje u svojoj skripti pod naslovom *Šerijsko roditeljsko pravo* (Silajdžić, 1945). Osim ovih, moguće je naći i određeni broj radova koji s vjersko-moralnog, ali ne i pravnog aspekta tretiraju pitanja siročadi, te dužnosti roditelja prema djeci (Brkić, 1942/43; Đozo, 1942; Sokolović, 1968).

Pojam i svrha starateljstva

U šerijatskom pravu starateljstvo se označava dvama pojmovima: *wilāya* i *wašāya* (Muftić, 1997: 1645,1672). Prvi se veže za štićenikove srodnike koji vrše nad njim starateljstvo, a drugi za osobe koje srodnici imenuju starateljima u oporuci, odnosno za osobu koju imenuje sudija za obavljanje starateljske dužnosti. Staratelj se označava terminom *waliyy*, odnosno *wašiyy*, a štićenik terminom *al-mawlā 'alayhi*, te pojmom *qāṣir* koji, u užem smislu, označava maloljetnika, a u širem smislu lice koje je poslovno nesposobno ili ima ograničenu poslovnu sposobnost. U porodičnom pravu FBiH koristi se jedinstvena terminologija za ovaj oblik društvene zaštite određenih lica, a ona uključuje pojmove starateljstva, staraoca, odnosno staratelja i štićenika.

U uporednom pravu postoje različite teorijske i zakonske definicije starateljstva koje izražavaju različite aspekte ove ustanove. Savremeni šerijatski pravnik dr. Wahba az-Zuḥaylī definira starateljstvo kao “upravljanje odraslog, poslovno sposobnog lica ličnim i imovinskim

stvarima osobe koja je poslovno nesposobna ili ograničeno poslovno sposobna” (Az-Zuḥaylī, knjiga VII, 1996: 746). Kao što je vidljivo iz ove definicije, ona stavlja naglasak na potrebu da se lica koja nisu u stanju da se sama staraju o svojim pravima i interesima uključe u svijet prava i postanu stvarni nosioci prava i obaveza i to posredstvom autonomne ličnosti, tj. osobe kojoj pravni poredak priznaje sposobnost da samostalno rukovodi sobom i svojim postupcima. Slično određenje pojma starateljstva nalazimo kod nekih francuskih autora. Tako M. Planiol i G. Ripert definiraju starateljstvo kao “pravnu djelatnost povjerenu poslovno sposobnom licu, koja se sastoji u brizi za ličnost poslovno nesposobnog lica i u upravljanju njegovim dobrima” (Mladenović, 420).

Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: PZFBiH) određuje starateljstvo kao “oblik zaštite maloljetnih osoba bez roditeljskog staranja i punoljetnih osoba koje nisu sposobne ili koje nisu u mogućnosti starati se o sebi, svojim pravima, interesima i obavezama” (Član 160. PZFBiH). Prema ovome, starateljstvo se, između ostalog, javlja kao zamjena roditeljskog staranja (Član 161. PZFBiH). Ovi momenti značajani su u uporednoj analizi ustanove starateljstva u šerijatskom pravu i porodičnom pravu FBiH. Naime, u šerijatskom pravu pojam starateljstvo uključuje i roditeljsko staranje (tj. staranje oca, ako je živ) i tzv. starateljsko staranje (tj. staranje drugog lica, ako otac nije živ), dok porodično pravo FBiH pod starateljstvom podrazumijeva samo ovo drugo. To znači da se, prema propisima šerijatskog prava, pod starateljstvom nalaze sva maloljetna lica, dok se, prema normama porodičnog prava FBiH pod starateljstvo stavljaju samo ona maloljetna lica koja su lišena roditeljskog staranja.

Mogli bismo zaključiti da je starateljstvo u šerijatskom pravu posebna zaštita koju porodica i društvena zajednica pruža maloljetnim licima, kao i punoljetnim licima koja nisu sposobna ili koja nisu u mogućnosti sama se starati o svojoj ličnosti i imovini.

Maloljetni štíćenik

U šerijatskom pravu starateljstvo nad maloljetnikom ustanovljava se od njegovog rođenja i traje sve do njegove socijalne zrelosti (*rušd*), odnosno stjecanja pune poslovne sposobnosti (*ahliyya al-adā’ al-kāmila*). Ova se norma temelji na riječima Uzvišenog Allaha:

I provjeravajte siročad dok ne stasaju za brak; pa ako ocijenite da su zreli, uručite im imetke njihove. (Kur'an, An-Nisa': 6)

Zrelost na koju se ukazuje u ovom ajetu jeste: čuvanje imovine i pravilno upravljanje njome, što je pretpostavka za prestanak starateljstva i stjecanje pune poslovne sposobnosti (*Al-Mawsu'a al-fiqhiyya al-kuwaytiyya*, 1990: 87). Fizička zrelost (*bulūg*) prethodi socijalnoj zrelosti (*rušd*) i uvijek nastaje ranije (Džananović, 1983: 57). Prema hanefijskoj pravnoj teoriji, socijalna zrelost može se steći između petnaeste i dvadeset pete godine života. Ako osoba napuni dvadeset petu godinu života, a još nije socijalno zrela, ona ostaje pod starateljstvom do kraja života. Druge pravne škole ne postavljaju vremensko ograničenje i smatraju da se starateljstvo može produžavati sve dok se ne stekne puno uvjerenje da je neko sposoban starati se o sebi i svojoj imovini. Međutim, zakonodavna vlast, iz razloga pravne sigurnosti, može odrediti fiksno za sva fizička lica životnu dob kada se stječe puna poslovna sposobnost.

Član 18. egipatskog Zakona o staranju imovinom (*Qānūn al-walāya 'alā al-māl*) iz 1952. godine kaže da starateljstvo nad maloljetnikom prestaje kada on napuni dvadeset jednu godinu života, osim ako je sud odlučio prije te dobi o produženju starateljstva. Član 46. Sirijskog građanskog zakona (*Al-Qānūn al-madanī as-sūrī*) iz 1949. godine dodjeljuje punu poslovnu sposobnost osobama koje su navršile osamnaest godina života (Az-Zuḥaylī, knjiga VII, 1996: 760–761).

Ako bi staratelj samovoljno predao imovinu maloljetniku prije nego što ovaj stekne poslovnu sposobnost, pa je maloljetnik uništi, staratelj će biti odgovoran (§ 982. i 983. *Medželle i ahkjami šerije*; Džananović, 1983: 60).

Za razliku od šerijatskog prava u kojem se svaki maloljetnik nalazi pod starateljstvom (jer ono uključuje staranje oca i drugih lica, u slučaju da je otac umro ili mu je sud oduzeo starateljstvo), u porodičnom zakonodavstvu FBiH pod starateljstvo se stavlja onaj maloljetnik: a) čiji su roditelji umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog boravišta duže od tri mjeseca; b) čijim je roditeljima oduzeto roditeljsko staranje; c) čiji roditelji nisu stekli poslovnu sposobnost, ili im je ona oduzeta ili ograničena i d) čiji su roditelji odsutni, spriječeni ili nesposobni redovno se starati o svom djetetu, a nisu povjerali njegovo čuvanje i odgoj osobi za koju je organ starateljstva utvrdio da ispunjava uvjete za staratelja (Član 186. PZFBiH).

Osnovni način prestanka starateljstva nad maloljetnim licima je, kao i u šerijatskom pravu, stjecanje poslovne sposobnosti s navršenom osamnaestom godinom života.

Postavlja se pitanje može li pravne poslove za račun maloljetnika sklapati isključivo staratelj ili je ponekad i sam maloljetnik ovlašten na to. Islamski pravnici ovdje razlikuju maloljetnika od rođenja do sedme godine života i onoga koji se nalazi u životnoj dobi od sedam godina do momenta stjecanja pune poslovne sposobnosti. Prvi nema uopće pravo da samostalno nastupa u imovinsko-pravnim odnosima, tako da sve poslove u njegovo ime sklapa staratelj. Drugi ima ograničenu poslovnu sposobnost, koja se ogleda u sljedećem:

- a) samostalno može sklapati one pravne poslove koji mu donose očitu korist (*tašarrufāt nāfi‘a naf‘an mahdan*), kao što su: prihvatanje poklona ili legata;
- b) one pravne poslove koji mu donose očitu štetu za imovinu (*tašarrufāt dārara dararan mahdan*) ne može sklapati sam, niti ga staratelj može ovlastiti za to. Tu spadaju, naprimjer, dobročina raspolaganja;
- c) pravne poslove koji mogu donijeti i dobit i gubitak (*at-tašarrufāt ad-dāira bayna an-naf‘ wa ađ-darar*) može zaključivati samo uz odobrenje staratelja, inače oni bivaju ništavni (*bātil*). Sam staratelj može dati odobrenje za zaključenje pravnog posla ako on donosi dobit maloljetniku ili neznatni gubitak (Abū Zahra, 1957: 435–436).

Shodno članu 188. PZFBiH, maloljetnik koji je navršio četrnaest godina života ima ona ovlaštenja u pogledu sklapanja pravnih poslova koja su šerijatski pravnici predvidjeli za maloljetnika iznad sedme godine života. To znači da samostalno može sklapati one poslove kojima stječe prava, a za poslove kojim raspolaže imovinom ili preuzima obaveze, potrebno mu je odobrenje staratelja.

Prema hanefijskim pravnicima, staratelj može uvoditi maloljetnika iznad sedme godine života u zaključivanje poslova, pa ako se uvjeri da se razumije u trgovinu, može mu dozvoliti da sam obavlja trgovačke poslove. Trgovanje podrazumijeva sklapanje svih poslova koji mogu donijeti dobit i gubitak, kao što su: prodaja, kupovina, zalaganje, uzimanje zaloge, iznajmljivanje i davanje u najam itd. (Abū Zahra, 1957: 436; Bušatlić, 1926b).

Organ starateljstva

Državni ili neki drugi organ, kojem su zakonom i drugim normativnim aktima povjereni poslovi starateljstva, tj. organiziranje i realiziranje svih zadataka starateljstva, kao i staranje o svim onim licima koja su stavljena pod starateljstvo ili kojima je potrebna starateljska zaštita, naziva se organ starateljstva (Mladenović, 1981: 443).

U uporednom pravu, poslovi starateljstva povjeravaju se različitim organima. Zavisno od rješenja ovog pitanja, razlikujemo četiri sistema:

1. Sistem porodičnog starateljstva u kojem se poslovi starateljstva povjeravaju porodičnim savjetima, uz mogućnost interveniranja države u ovu oblast. Ovom sistemu pripada Francuska, kao i većina zemalja koje su inspirirane francuskim *Code civilom* (Španija, Belgija, države Južne Amerike i dr.).
2. Sistem sudskog starateljstva u kojem poslove starateljstva vrši sud, i to najčešće poseban starateljski sud, čija je djelatnost više upravna nego sudska. Ovom sistemu pripadaju SAD, Velika Britanija, Njemačka, Austrija, Italija, Egipat, Sirija i dr.

Pri razmatranju koncepcije organa starateljstva u šerijatskom pravu, potrebno je najprije obratiti se zakonskom tekstu, odnosno hadisu Allahovog Poslanika (a.s.) u kojem on kaže: *Vladar je staratelj onome ko nema staratelja* (Abū Dāwūd, 1992: 568); At-Tirmidī (b.d.: 398–399); Ad-Dārimī (b.d.: 137); Ibn Māğa (1992: 605). Iz ovog hadisa može se izvesti zaključak da bi organ starateljstva trebalo da bude državni organ. Islamski pravници povjerali su tu ulogu sudiji pojedincu (starateljskom sudiji), čija je dužnost da vrši nadzor nad radom zakonskih i oporučnih staratelja, te da neposredno ili putem osobe koju on imenuje vrši starateljsku dužnost nad licima koja nemaju zakonskog ili oporučnog staratelja. Dakle, islamski su pravници razvili koncepciju sudskog starateljstva, koja je prisutna u državama u kojima se primjenjuje šerijatsko pravo u oblasti porodičnih i nasljednopravnih odnosa.

3. Sistem upravnog starateljstva u kojem se poslovi starateljstva povjeravaju nekom upravnom organu. Ovom sistemu pripadaju Rumunija, Bugarska, neki švicarski kantoni itd. PZFBiH (čl. 5), kao i raniji Porodični zakon BiH (iz 1979), propisuje da poslove starateljstva obavljaju centri za socijalnu zaštitu, a u općinama u kojima takvi centri nisu osnovani, općinske službe kojima su takvi poslovi povjereni.

4. Sistem društvenog starateljstva u kojem je organ starateljstva neka društvena služba. Ovaj sistem djelimično je primjenjivan u socijalističkoj Jugoslaviji (Popović, 1973: 155–164).

Da bi organ starateljstva mogao uspješno funkcionirati, neminovno je upućen na saradnju s drugim ustanovama i organizacijama (Jakovac, 1990: 26). Radi se o pravosudnim, zdravstvenim, obrazovnim, socijalnim i drugim ustanovama.

Pojam staratelja općenito i staratelja imovine

Uloga staratelja u vršenju poslova starateljstva je presudna. O njegovim osobinama, sposobnosti i zalaganju u obavljanju starateljskih zadataka, ovisi ostvarenje štíćenikovih prava i interesa. Zbog toga pravni poredak propisuje naročite uvjete koje neka osoba mora ispuniti da bi mogla biti u ulozi staratelja, obim njegovih dužnosti i ovlaštenja, kao i prestanak starateljstva.

Zakonodavac ne određuje pojam staratelja, već se on određuje u pravnoj teoriji.

Staratelja, shodno propisima šerijatskog prava, mogli bismo definirati kao poslovno sposobno fizičko lice s određenim ličnim svojstvima i sposobnostima, postavljeno po sili zakona, izjavom posljednje volje zakonskog staratelja ili odlukom sudije, da se pod nadzorom organa starateljstva, samostalno i savjesno stara o ličnosti ili imovini štíćenika ili i jednom i drugom.

Staratelj, shodno propisima porodičnog zakonodavstva FBiH, može se definirati kao poslovno sposobno fizičko lice s određenim ličnim svojstvima i sposobnostima, postavljeno od organa starateljstva ili po sili zakona, po svom prethodnom pristanku, da se pod nadzorom organa starateljstva samostalno i savjesno stara o ličnosti i imovini štíćenika (Traljić, Bubić, 2001: 225).

Sa stanovišta naše komparativne metode, ukazat ćemo na zajedničke elemente u ovim definicijama, kao i momente u kojima se razilaze.

a) Prema objema definicijama, staratelj je fizičko lice koje ispunjava uvjete u pogledu poslovne sposobnosti, ličnih svojstava i sposobnosti za obavljanje starateljske dužnosti. Pravilno i efikasno staranje o ličnosti i imovini štíćenika i nije moguće ostvariti putem pravnog lica. Izuzetak od ovog pravila jeste da organ starateljstva (prema čl. 165. PZFBiH) može odlučiti da neposredno vrši poslove staratelj-

stva ako to zahtijevaju interesi šticećenika. Međutim, i u tom slučaju organ starateljstva imenuje jednog od svojih službenika da vrši dužnosti staratelja.

- b) U šerijatskom pravu postoje tri osnova za određivanje staratelja imovine maloljetnog lica: zakonski tekst (*šar‘*), oporuka (*wasiyya*) i odluka sudije. U PZFBiH organ starateljstva imenuje staratelja, a po sili zakona obavlja je rukovodilac ustanove u koju su smješteni šticećenici (tzv. zavodski staralac).
- c) U šerijatskom pravu, otac, djed i sudija, kao zakonski staratelji imovine šticećenika, dužni su da obavljaju starateljsku funkciju, dok lica koja oni imenuju starateljima imaju pravo prihvatiti ili odbiti tu funkciju. U PZFBiH starateljska funkcija zasniva se isključivo na načelu dobrovoljnosti (čl. 165/2). Izuzetak predstavlja zavodski staratelj.
- d) Staratelj je u vršenju starateljskih dužnosti samostalan i snosi odgovornost za svoj rad. Ipak, postoje ograničenja te samostalnosti, u smislu nadzora i kontrole njegovog postupanja od organa starateljstva.
- e) Staratelj, shodno čl. 171. PZFBiH, ima obavezu da se stara i o ličnosti i o imovini šticećenika. Izuzetak predstavljaju slučajevi kada šticećenik posjeduje imovinu u drugoj općini, tako da njegov matični staratelj nije u mogućnosti da se brine o njoj i kada šticećenik, koji je smješten u domu za nezbrinutu djecu, posjeduje imovinu. U tim slučajevima šticećeniku se imenuje poseban staratelj imovine, dok se njegov matični, odnosno zavodski staratelj brine samo o njegovoj ličnosti. Šerijatsko pravo ustanovljava zasebne redoslijede pozivanja određenih lica na dužnost staratelja ličnosti šticećenika i dužnosti staratelja imovine, ali se ponekad obje funkcije mogu sastati u jednoj osobi (npr. otac je istovremeno staratelj ličnosti i imovine svog maloljetnog djeteta).

Uvjeti za staratelja

Staranje o imovini maloljetnika i općenito obavljanje starateljske dužnosti predstavlja veliku odgovornost. Osoba koja se nalazi u ulozi staratelja mora posjedovati određene kvalitete i sposobnosti koje će omogućiti realizaciju interesa maloljetnika. Islamski pravници postavljaju sljedeće uvjete za staratelja (*šurūt al-wālī*):

- 1) Puna poslovna sposobnost (*ahliyya al-adā' al-kāmila*). Osobe koje nemaju poslovnu sposobnost, kao što su duševno bolesno i maloljetno lice, nisu u stanju starati se o sebi i svojim pravima i interesima, pa se ne može očekivati da će biti u stanju brinuti se o drugim licima.
- 2) Istovjetnost vjere kod staratelja i šticeenika (*ittihād al-dīn bayna al-waliyy wa al-mawlā 'alayhi*), radi zaštite šticeenikovih interesa. Ne može nemusliman biti staratelj muslimanu, niti obrnuto. Ovdje se izuzima slučaj kada sudija (koji se nalazi u ulozi organa starateljstva) obavlja poslove starateljstva nad šticeenikom (Džananović, 2004: 84).
- 3) Pravednost (*al-'adāla*). Ona podrazumijeva pridržavanje naredbi vjere, klonjenje velikih grijeha i neustrajavanje u malim, kao i ponašanje u skladu s islamskim moralom (*ahlāq*). Grešnik (*fāsiq*) ne može biti staratelj, jer bi to dovelo u pitanje zaštitu interesa maloljetnika.
- 4) Sposobnost raspolaganja imovinom i poštenje (*al-qudra 'alā al-tašarruf ma'a al-amāna*), jer je cilj starateljstva da se realiziraju interesi šticeenika, a to neće biti moguće ako staratelj nema dovoljno sposobnosti ili ako je nepouzdan.
- 5) Zaštita interesa šticeenika u zaključivanju pravnih poslova (*ri'āya al-mašlaḥa al-mawlā 'alayhi fī at-tašarrufāt*). Ako staratelj ne ispunjava neki od navedenih uvjeta, sudija ga može smijeniti i postaviti drugog, ili mu dodijeliti pomoćnika (Az-Zuḥaylī, knjiga IV, 1996: 147–149).

Porodični zakon Sirije (čl. 178/2) postavlja dodatne uvjete (negativno određene) za oporučnog staratelja, kako bi se zaštitili interesi šticeenika. Prema ovom zakonu, oporučni staratelj neće moći vršiti tu dužnost: a) ako je osuđen zbog krivičnog djela krađe, kršenja povjerenja, krivotvorenja ili prijestupa vezanih za moral i lijepo ponašanje; b) ako je bankrotirao, sve dok ne povрати ugled; c) ako su ga za staratelja odredili otac ili djed u oporuci u vrijeme kada nije postojao razlog zbog kojeg ga oni ne bi imenovali, pa se taj razlog pojavi nakon smrti oporučioca, i to bude dokazano jasnim dokazom i d) ako se između maloljetnika i njega, ili nekog od njegovih potomaka ili predaka, ili njegovog bračnog druga vodi sudski spor ili postoji veći konflikt, zbog čega postoji strah za dobrobit maloljetnika (Az-Zuḥaylī, knjiga IV, 1996 :148). Član 27. egipatskog Zakona o staranju imovinom sa-

drži slične odredbe (Az-Zuḥaylī, knjiga VII, 1996: 756).

PZFBiH normira dvije kategorije uvjeta za staratelja. Prva kategorija jesu oni uvjeti koji su pozitivno određeni (čl. 165/2): a) osobna svojstva, b) sposobnost za vršenje dužnosti staratelja i c) pristanak dotične osobe da bude staratelj.

Druga kategorija uvjeta negativno je određena. Shodno čl. 169, za staratelja se ne može postaviti: a) lice kome je oduzeto roditeljsko staranje. Ovakvo lice nije se pravilno staralo ni o svom djetetu, pa mu se ne može povjeriti staranje o drugoj djeci; b) lice kome je oduzeta ili ograničena poslovna sposobnost. Ovakvo, pak, lice nije u stanju starati se o sebi i svojoj imovini, pa se ne može starati ni o drugim licima; c) lice čiji su interesi u suprotnosti s interesima šticećenika; d) osoba od koje se, s obzirom na njeno ranije i sadašnje vladanje, osobna svojstva i odnose sa šticećenikom i njegovim roditeljima, ne može očekivati da će pravilno vršiti dužnosti staratelja. Lična svojstva i ponašanje tog lica predstavljaju razloge za apsolutnu nepodobnost za obavljanje dužnosti staratelja, dok odnosi sa šticećenikom i njegovim roditeljima predstavljaju razloge za relativnu nepodobnost, odnosno nepodobnost vršenja dužnosti staratelja samo prema dotičnom šticećeniku i e) osoba s kojom je šticećenik sklopio ugovor o doživotnom izdržavanju.

U usporedbi šerijatskoppravne i regulacije PZFBiH u pogledu uvjeta za staratelja, možemo uočiti naglasak na vjersko-moralnim kvalitetima koji se traže od staratelja u šerijatskom pravu (istovjetnost vjere sa šticećenikom, poštivanje vjerskih odredaba, moralno ponašanje). Doduše, i PZFBiH traži moralne kvalitete, ali ih označava kao osobna svojstva. Tako, naprimjer, za staratelja ne bi mogao biti postavljen neradnik, lice sumnjivog ponašanja, alkoholičar, osuđivano lice i dr. (Mladenović, 1981: 488). I šerijatsko i porodično pravo FBiH postavljaju uvjete u pogledu poslovne sposobnosti, sposobnosti za obavljanje starateljskih dužnosti, i nepostojanje sukoba interesa između staratelja i šticećenika.

Određivanje staratelja imovine

Islamski pravници razilaze se u pogledu redosljeda na koji se određena lica pozivaju na dužnost staratelja imovine maloljetnika.¹

Hanefijski pravници smatraju da se na staranje o imovini maloljetnika

¹ Redosljed pozivanja na starateljstvo nad ličnošću (*al-walāya 'alā an-nafs*) maloljetnika u šerijatskom pravu razlikuju se od redosljeda pozivanja na starateljstvo nad imovinom

pozivaju sljedeća lica: 1) otac (*al-abb*); 2) očev oporučni staratelj, tj. lice koje otac odredi u oporuci za staratelja svoje malodobne djece (*wašiy al-abb*); 3) djed po ocu (*al-ğadd*); 4) djedov oporučni staratelj (*wašiy al-ğadd*); 5) sudija (*al-qāđī*) i 6) lice koje imenuje sudija (*wašiy al-qāđī*) (Az-Zuḥaylī, knjiga IV, 1996: 142).

Egipatski Zakon o staranju imovinom i Porodični zakon Sirije (čl. 170, 172/1, 176/1 i 177) prihvataju ovaj redoslijed određivanja staratelja imovine (Az-Zuḥaylī, knjiga IV, 1996: 142).

Objašnjavajući razloge ustanovljavanja ovakvog redoslijeda staratelja imovine, dr. Az-Zuḥaylī kaže da otac dolazi na prvo mjesto kao staratelj zbog njegove pune brižnosti i ljubavi prema svome djetetu. Nakon njega dolazi osoba koju je on imenovao u oporuci, jer će otac birati onu osobu koja će se valjano starati o imovini njegovog djeteta. U njegovom nedostatku, starateljem biva djed, odnosno osoba koju je djed imenovao u oporuci jer je zadovoljan time da se ona stara o imovini njegove unučadi. Sudija je, pak, povjerenik u općem interesu društva, a naročito u interesu jetima, pa je ispravno da bude staratelj, na osnovu hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: *Vladar je staratelj onome ko nema staratelja*. (Az-Zuḥaylī, knjiga IV, 1996: 142)

Malikijski i hanbelijski pravници smatraju da se na staranje o imovini maloljetnika pozivaju: 1) otac; 2) očev oporučni staratelj; 3) sudija ili njegov povjerenik i 4) zajednica muslimana ako nema sudije. Dakle, prema ovim pravnicima, na staranje o imovini ne pozivaju se djed niti drugi srodnici (Az-Zuḥaylī, knjiga VII, 1996: 750).

Šafijski pravници ustanovljavaju sljedeći redoslijed: 1) otac; 2) djed; 3) lice koje oni odrede u oporuci; 4) sudija i 5) lice koje imenuje sudija. Šafijski se pravници, dakle, izdvajaju od ostalih islamskih pravnika po tome što daju prednost djedu nad očevim testamentalnim starateljem, jer se, po njihovom mišljenju, djed brine o djetetu kao i otac (Az-Zuḥaylī, knjiga VII, 1996: 750).

Uočavamo da u islamskom pravu postoje tri osnova određivanja staratelja imovine: zakon (*tutela legitima*), oporuka (*tutela testamentaria*) i

(*al-walāya 'alā al-māl*) i nije predmet ovog rada. Također je potrebno napomenuti da u šerijatskom pravu otac ima pravo na zakonsko starateljstvo (*al-walāya*) nad djetetom, čak i u slučaju kada se, nakon razvoda, dijete nalazi pod fizičkim starateljstvom (*hađāna*) majke. A. Bušatlić (1926b: 100) navodi da „ovu vlast nad djecom otac ima ne samo onda kada su djeca kod njega, nego i onda, kada se ona nalaze npr. na uzgoju kod majke, ili koga drugog (...), a vlastan je istodobno i njihovom imovinom upravljati i ravhati u granicama postojećih zakona“.

sudska odluka (*tutela dativa*). Otac, djed i sudija imaju prirodno, odnosno zakonsko pravo na staranje o imovini maloljetnika. Starateljstvo izvršioca testamenta temelji se na oporuci oca ili djeda, a u nedostatku spomenutih lica, sud određuje osobu koja će vršiti starateljstvo.

Nema smetnje da se oporukom ili odlukom suda za staratelja imenuje žensko lice, jer postoji predaja da je Omer, r.a., tako postupio u vezi sa svojom kćerkom Hafsom, r.a. (Sabiq, 1977: 412).

U porodičnom zakonodavstvu FBiH, za razliku od šerijatskog prava, pravilo je da staratelja uvijek bira i postavlja organ starateljstva, vodeći pri tome računa o interesima šticećenika. Izuzetak od ovog pravila jeste već spominjani zavodski staralac, koji tu dužnost vrši po sili zakona. Pri imenovanju staraoca, organ starateljstva uzet će u obzir želju šticećenika, ako je sposoban shvatiti o čemu se radi, kao i mišljenje bliskih srodnika (čl. 165/3), što ne znači da je on obavezan to mišljenje i uvažiti. Istina, u pravnoj teoriji postoji stav da za staratelja treba biti izabrana ona osoba za koju se s izvjesnošću može zaključiti da je naklonjena djetetu – precizno po ocu i majci, odrasla braća i sestre, tetke i amidže itd. (Popović, 1973: 13). Uvjet je da srodnik ispunjava neophodne uvjete za pravilno i uspješno obavljanje starateljske dužnosti. Dakle, srodničko starateljstvo u porodičnom pravu FBiH jeste mogućnost, a ne pravilo.

Treba napomenuti da šerijatsko pravo nije usamljeno kada je riječ o određivanju staratelja maloljetnoj djeci izjavom posljednje volje. U dijelu uporednog prava (npr. francuskom) roditelji imaju pravo da testamentom odrede staratelja svom maloljetnom djetetu. U njemačkom i poljskom pravu također se za staratelja postavlja najprije ono lice koje su roditelji imenovali u svojoj oporuci. Neka druga prava, kao što su austrijsko, špansko, irsko i grčko normiraju obavezu da se, pri postavljanju staratelja, vodi računa o želji roditelja i bliskih srodnika maloljetnika (Traljić, Bubić, 2001: 228).

Što se tiče nahočadi ili odbačene djece (*laqīf*), starateljstvo nad njegovom ličnošću i imovinom pripada sudiji, na osnovu hadisa: *Vladar je staratelj onome ko nema staratelja*. (Az-Zuhaylī, knjiga VII, 1996: 765–766) Međutim, ako neko lice, a to može biti i pronalazač, posini (*tabannī*) nahoče, on time stječe starateljstvo nad njim (Bušatlić, 1926b: 86).

Pitanje obaveznosti ili neobaveznosti starateljske dužnosti

U uporednom pravu postoje tri rješenja pitanja obaveznosti ili dobrovoljnosti prihvatanja starateljske dužnosti:

Prema prvom rješenju, starateljska funkcija predstavlja građansku dužnost. Ona je izraz društvene solidarnosti i njeno odbijanje značilo bi povredu moralnih normi. Ovakvo shvatanje prisutno je u mnogim zakonodavstvima: francuskom, njemačkom, švedskom, švicarskom i dr. Istina, sva ova zakonodavstva predviđaju i slučajeve u kojima je opravdano oslobađanje od starateljske dužnosti. Takav je slučaj s osobama koje se već staraju o dvoje ili više djece, majkama s djecom mlađom od sedam godina, licima koja imaju četvero ili više vlastite maloljetne djece, osobama starijim od šezdeset godina, kao i onima koje zbog starosti, bolesti, tjelesnih nedostataka ili prirode službe i zanimanja nisu u mogućnosti vršiti ovu dužnost itd. (Mladenović, 1981: 476–477).

Prema drugom rješenju, starateljska funkcija zasnovana je na načelu dobrovoljnosti. Prema ovom shvatanju, ne može se očekivati da će osoba koja je prisilno stavljena u položaj staratelja obavljati tu dužnost savjesno i odgovorno, te da će uložiti potrebnu inicijativu i preduzimljivost. Staratelj mora biti uvjeren o potrebi savjesnog obavljanja ove dužnosti i biti svjestan činjenice da je to ne samo zakonska, već i moralna obaveza (Popović, 1973: 223). Porodični zakon FBiH prihvata načelo dobrovoljnosti u vršenju starateljstva (čl. 165/2). Ono dolazi do izražaja ne samo kod postavljanja staraoca, već i prestanka njegovog obavljanja te funkcije. Naime, staratelj ima pravo podnijeti zahtjev organu starateljstva da ga razriješi dužnosti, a ovaj je dužan to učiniti u roku od tri mjeseca (Član 184/3 PZFBiH).

Treće je rješenje kompromisno i objedinjuje prethodna dva. Prema ovom shvatanju, prihvatanje starateljske dužnosti zasniva se na načelu dobrovoljnosti, ali to načelo ne važi za određene bliske srodnike. Ovakvo rješenje prihvaćeno je u šerijatskom pravu, gdje su otac i djed, kao bliski srodnici, obavezni da obavljaju starateljsku dužnost, dok lica koja oni imenuju u oporuci, kao i lica koje sudija želi imenovati za staratelja imaju pravo prihvatiti ili odbiti tu funkciju. Potrebno je napomenuti da su roditelji, za razliku od staratelja, i prema porodičnom zakonodavstvu FBiH obavezni da se staraju o svom djetetu i nemaju pravo odreći se roditeljskog staranja (čl. 131/2).

Šerijatski pravnici detaljno su regulirali pitanje prihvatanja ili odbijanja starateljske dužnosti oporučnog staratelja (odnosno izvršioca oporuke). Svoju izjavu u pogledu testatorovog imenovanja, on može izraziti na tri načina: prihvatiti, odbiti ili se ne izjasniti uopće. Izražavanje volje moguće je za života testatora i nakon njegove smrti. Prema nekim pravnicima, prihvatanje se može dati izričito, ali i vršenjem nadzora nad djetetom i staranjem o njegovoj imovini. Smatramo da je ispravnije mišljenje da se oporučni staratelj mora izričito primiti starateljske funkcije, s obzirom na odgovornost koju preuzima, ali i radi zaštite interesa maloljetnika. Ovo stanovište prihvata i Kadri-paša u djelu *Al-Ahkām al-šar‘iyya fī al-ahwāl al-šahsiyya* (§ 439). Ako staratelj prihvati svoju dužnost za života testatora i ne odbije je prije njegove smrti, ne može je kasnije odbiti, izuzev ako mu je to pravo ostavio testator (Silajdžić, 1941: 113–114). Međutim, savremena zakonodavstva Egipta i Sirije daju mogućnost oporučnom staratelju da se naknadno oslobodi te dužnosti. Tako čl. 47. egipatskog Zakona o staranju imovinom kao jedan od razloga prestanka starateljstva navodi sudsko prihvatanje njegovog odstupanja. Isti propis sadrži i čl. 189 Porodičnog zakona Sirije (*Az-Zuḥaylī*, knjiga VII, 1996: 760–762). Ovakvo rješenje čini nam se opravdanim, s obzirom na to da se naknadno mogu pojaviti neke okolnosti koje bi sprečavale oporučnog staratelja da vrši tu dužnost, a osim toga, u interesu je maloljetnika da tu dužnost vrši neko ko je ne shvata isključivo kao teret.

Ako se oporučni staratelj, nakon odbijanja, izjasni o prihvatanju starateljske funkcije, bit će valjan takav prihvati, izuzev ako sud u međuvremenu nije postavio drugog. Sudija ima pravo da poništi imenovanje oporučnog staraoca, ako ocijeni da je to u interesu šticećenika (Silajdžić, 1941: 115).

Zaključak

U društvu postoji veliki broj lica koja iz različitih razloga nisu u mogućnosti da se staraju sama o sebi i svojoj imovini. To može biti posljedica uzrasta (maloljetstvo), psihičkih poremećaja (duševna bolest i duševna nerazvijenost), fizičke nemoći i nedostataka (invalidnost), faktičke spriječenosti (nestalost). U svim tim i takvim slučajevima, potrebno je nesposobnim ili spriječenim nosiocima subjektivnih prava osigurati zakonske zastupnike, odnosno provesti starateljsku zaštitu.

Na temelju komparativne analize subjekata starateljstva nad imovinom maloljetnika u šerijatskom pravu i porodičnom pravu FBiH, dolazimo do sljedećih zaključaka:

- 1) U porodičnom zakonodavstvu FBiH starateljstvom se pruža zaštita onim maloljetnicima koji su lišeni roditeljskog staranja, dok se u šerijatskom pravu pojmom starateljstvo (*al-walāya*) obuhvata i staranje oca, kao roditelja. Sastavni dio starateljske zaštite maloljetnog lica jeste staranje o njegovoj imovini (*al-walāya ‘alā al-māl*), ako je on posjeduje. U oba pravna sistema starateljstvo nad maloljetnikom ustanovljava se od njegovog rođenja i traje sve do njegove zrelosti tj. stjecanja pune poslovne sposobnosti, uz razlike koje se tiču određivanja starosne dobi u kojoj se ona postiže.
- 2) Organ starateljstva, prema rješenjima islamskih pravnika, jeste sudija, a prema PZFBiH to je centar za socijalni rad, odnosno općinska služba kojoj su povjereni poslovi starateljstva, u onim općinama u kojima nema centra.
- 3) Staratelj u porodičnom pravu FBiH ima obavezu da se stara i o ličnim i o imovinskim pravima i interesima maloljetnog šticećenika. Za razliku od toga, šerijatsko pravo poznaje zasebne redosljedne pozivanja određenih lica na dužnost staratelja ličnosti šticećenika i dužnost staratelja imovine, ali se nekada obje funkcije mogu objediniti u jednoj osobi.
- 4) Kada je riječ o uvjetima koji se postavljaju za staratelja, oba pravna poretka zahtijevaju poslovnu sposobnost, sposobnost za vršenje starateljskih dužnosti i moralne kvalitete. Osobenost šerijatskog prava jeste postavljanje vjerskih kriterija (staratelj mora biti iste vjerske pripadnosti kao i šticećenik, staratelj ne smije činiti velike grijehe i ustrajavati u malim), kao i naglasak na potrebi poštivanja interesa šticećenika kao jednog od uvjeta da bi neka osoba mogla biti staratelj. Porodični zakon FBiH normira još neke uvjete, kao što su: pristanak na vršenje dužnosti staratelja (u šerijatskopравnim djelima pristanak se ne tretira izravno u kontekstu govora o uvjetima za staratelja, ali se on podrazumijeva, izuzev kada je riječ o ocu ili djedu, koji se ne mogu odreći starateljske dužnosti), nepostojanje sukoba interesa staratelja i šticećenika (islamski pravници ne normiraju ovaj uvjet, ali je on usvojen u tretiranim zakonodavstvima muslimanskih zemalja).
- 5) Šerijatsko pravo poznaje tri osnova za određivanje staratelja imo-

vine. To su zakon (*šarʿ*), odnosno srodstvo, oporuka (*waṣīyya*) i sudska odluka. Na temelju ta tri osnova, šerijatski pravници izvode redosljed kojim se određena lica pozivaju na staranje o imovini maloljetnika. Hanefijski pravници ustanovili su sljedeći redosljed: a) otac, b) očev oporučni staratelj, c) djed, d) djedov oporučni staratelj, e) sudija i f) sudski staratelj. Za razliku od njih, malikijski i hanbelijski pravници poriču djedu pravo na staranje o imovini, dok mu šafijski pravници daju prednost nad oporučnim starateljem. U porodičnom zakonodavstvu FBiH staratelja uvijek određuje organ starateljstva, vodeći pri tome računa o interesima šticećenika. Organ može birati nekog od srodnika za staratelja, ali nije obavezan na to. Obavezan je odabrati onu osobu koja će najbolje izvršavati starateljsku dužnost.

- 6) Porodično pravo FBiH usvaja načelo dobrovoljnosti u vršenju starateljstva koje važi ne samo kod postavljanja staratelja nego i prestanka njegovog obavljanja te funkcije. U šerijatskom pravu otac i djed, kao bliski srodnici šticećenika, obavezni su vršiti starateljsku dužnost, za razliku od lica koja oni imenuju u oporuci i lica koje sudija želi imenovati za staratelja, koji imaju pravo prihvatiti ili odbiti tu zadaću.

Literatura

- Abū Dāwūd (1992). *Sunan*. Knjiga II. Tunis: Dār Saḥnūn i Istanbul: Çağrı yayınları.
- Abū Zahra, M. (1957). *Al-Aḥwāl al-šaḥṣīyya*. Kairo: Dār al-fikr al-‘arabī.
- Brkić, M. (1942/43). „Problem muslimanske siročadi“. *El-Hidaje*, 6(3), str. 61–62.
- Bušatlić, A. (1926a). „Muslimansko roditeljsko i rodbinsko pravo“. *Gajret*, 10(19), str. 298–299 i 10(22), str. 345–346.
- Bušatlić, A. (1926b). *Porodično i nasljedno pravo muslimana*. Sarajevo: Islamska dionička štamparija.
- Dārimī (ad-) (b. d.). *Sunan*. Knjiga II. Bejrut: Dār al-kutub al-‘ilmiyya.
- Džananović, I. (1983). „Pravna i poslovna sposobnost u šerijatskom pravu (el-ehliyye)“. *Zbornik radova Islamskog teološkog fakulteta*, br. 3, str. 51–73.
- Džananović, I. (2004). *Primjena šerijatskog porodičnog prava kroz praksu Vrhovnog šerijatskog suda 1914-1946*. Sarajevo: Fakultet islamskih nauka.
- Dozo, H. (1942). „Skrb o siročadi“. *Glasnik Vrhovnog starješinstva Islamske vjerske zajednice NDH*, 10(8), str. 209–213.

- Ibn Māga (1992). *Sunan*. Knjiga I. Tunis: Dār Saḥnūn i Istanbul: Çağrı yayınları.
- Jakovac, D. (1990). *Starateljstvo za posebne slučajeve u jugoslavenskom pravu*. Magistarski rad. Split – Beograd.
- Mawsu'a (al-) *al-fiqhiyya al-kuwaytiyya* (1990) Knjiga VII. Kuvajt: Ministarstvo vakufa Vlade Kuvajta.
- Medželle i ahkjami šerije: Otomanski građanski zakon* (1906). Sarajevo: Daniel A. Kajan.
- Mladenović, M. (1981). *Porodično pravo*. Knjiga II. Beograd: Privredna štampa.
- Muftić, T. (1997). *Arapsko-bosanski rječnik*. Sarajevo: El-Kalem.
- Muradbegović, H. (1944). *Tumač šeriatskih propisa hanefijskog mezheba o ženitbi, obitelji i nasljedstvu*. Zagreb: Ministarstvo pravoduđa i bogoštovlja.
- Popović, M. (1973). *Starateljstvo nad maloletnicima*. Beograd: Savremena administracija.
- Sābiq, S. (1977). *Fiqh al-sunna*. Bejrut: Dār al-fikr.
- Silajdžić, A. (1941). *Testamenat u šeriatskom pravu*. Sarajevo: Državna tiskara.
- Silajdžić, A. (1945). *Šeriatsko roditeljsko i rodbinsko pravo*. Sarajevo.
- Službene novine Federacije BiH (2005). *Porodični zakon Federacije Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: JP NIO Službeni list Bosne i Hercegovine, 35/05.
- Službene novine Federacije BiH (2005). *Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine*. Sarajevo: JP NIO Službeni list Bosne i Hercegovine, 31/14.
- Sokolović, S. (1968). *Obaveze roditelja prema djeci*. *Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva u SFRJ*, 31(9–10), str. 362–377 i 31(11–12), str. 481–493.
- Tirmidī (at-) (b. d.). *Sunan*. Knjiga III. Kairo: Dār al-ḥadīṭ.
- Traljić, N. i Bubić, S. (2001). *Porodično pravo*. Sarajevo: Magistrat.
- Zuḥaylī (az-), W. (1996). *Al-Fiqh al-islamī wa adillatuh*. Knjige IV i VII. Damask: Dār al-fikr.

Nedim Begović

SUBJECTS OF GUARDIANSHIP OF A MINOR'S PROPERTY IN SHARIA
LAW AND FAMILY LAW OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA

Abstract

The research examines the subjects of guardianship of a minor's property in the Sharia Law and the Family Law of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The main purpose of the study is to determine the extent to which the normative solutions regarding the subjects of guardianship of a minor are convergent or divergent in the two legal systems. After the term guardianship is defined and its role is discussed, we proceed with a thorough analysis of the subjects of guardianship: a ward, the Guardianship Authority and a guardian. The special attention is given to the analysis of the conditions and criteria for performing duties of a guardian. The question whether being a guardian is voluntarily based or it is a legal duty is treated carefully. In the process of research and writing up the current paper the following methods were used: an analytical-synthetic method and a comparative method. We have reached the conclusion that the two legal systems are compatible with regard to the conceptual definition and theoretical explanation of the purpose of guardianship as well as in with regard to the standardization of work capacity, the ability to perform duties of a guardian and ethical standards being a prerequisite for a guardian. The differences appear in relation to the scope of a guardian's protection, the concept of the Guardianship Authority, the inclusion of religious criteria in or its exclusion from the requirements for a guardian, and the way in which a guardian of the property is determined.

Keywords: subjects of guardianship, guardian, ward, Guardianship Authority, Sharia law, Family Law of the Federation of B&H

جهات الوصاية على ممتلكات القاصرين في الشريعة الاسلامية وقانون الأسرة في اتحاد البوسنة والهرسك

د. نديم بغوفيتش

ملخص

موضوع هذا البحث هو جهات الوصاية على ممتلكات القاصرين في الشريعة الاسلامية وقانون الأسرة في اتحاد البوسنة والهرسك . الهدف الرئيسي من هذا البحث هو تحديد مدى التقارب أو التباعد في نظامين قانونيين للحلول التشريعية المتعلقة بجهات الوصاية على القاصرين . بعد تحديد مفهوم الوصاية والنظر في الأهداف نبدأ بتحليل مفصل لجهات الوصاية : القاصر الذي تتم حمايته وهيئة الوصاية والوصي . ينظر بشكل خاص الى الشروط والمعايير لأداء واجب الوصاية . يتركز الاهتمام على السؤال المطروح وهو ما اذا كان أداء واجب الوصاية التزاماً قانونياً أو يرتكز على مبدأ الطوعية . خلال البحث وكتابة هذه المقالة تم تطبيق الطرق التحليلية – التركيبية و المقارنة . وقد خلصت الدراسة الى أن النظامين القانونيين متوافقان عندما يتعلق الأمر بتعريف المفاهيم والتفسير النظري للغاية من الوصاية و وضع النماذج لمهارات العمل و القدرة على أداء واجبات الوصاية والطابع الأخلاقي كشرط للوصي . تنشأ الاختلافات فيما يتعلق بمدى الحماية للوصاية وفي مفهوم هيئة الوصاية و (لا) ادراج المعايير الدينية من بين الشروط للوصي وطريقة تحديد الوصي للممتلكات .

الكلمات المفتاحية : جهات الوصاية ، الوصي ، المحمي ، هيئة الوصاية ، الشريعة الاسلامية ، قانون الأسرة في اتحاد البوسنة والهرسك